

หน้าที่ชาวพุทธ : ความรับผิดชอบของใคร Buddhist duty : Whose Responsibility

พระมหาเอกชัย สุขโข (Phramaha Aekkachai Sujayo)¹

Received September 10, 2020 & Revise December 10, 2020 & Accepted December 24, 2020

บทคัดย่อ

ในโลกนี้มีศาสนาที่เกิดขึ้นมากมาย ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ศาสนาจำนวนมากจะดำรงอยู่ได้นาน ก็เพราะมีหลักคำสอนที่ชัดเจนและมีสาวกผู้น้อมนำคำสอนไปประพฤติปฏิบัติตาม นำไปเป็นหลักในการดำเนินชีวิตเพื่อถึงที่สุดแห่งคำสอนของศาสนานั้น ๆ แม้พระพุทธศาสนาจะเช่นกัน เมื่อมีองค์พระศาสดาคือพระพุทธเจ้าผู้ก่อตั้งพระพุทธศาสนาแล้ว ก็มีสาวกที่น้อมรับคำสอนและเผยแพร่ให้กว้างขวางสืบมากกว่า 2500 ปี เป็นที่ทราบกันดีว่า พระพุทธเจ้าไม่ได้มอบให้ใครรับเป็นภาระหน้าที่ในการดำรงพระศาสนาต่อ แต่ได้มอบพระธรรมและวินัยที่พระพุทธองค์ได้ตรัสสอนไว้นั้นแหละให้เป็นพระศาสนา ฉะนั้นเหล่าสาวก ก็ได้ช่วยกันศึกษา ปฏิบัติและเผยแพร่พระธรรมและวินัย ซึ่งในปัจจุบันเรียกว่าพระไตรปิฎกนั่นเอง นำสืบมาจนถึงปัจจุบัน แม้บางครั้ง เกิดความแตกต่าง มีนิกายต่าง ๆ เกิดขึ้น แต่เหล่าสาวก ก็ยังคงยึดอุดมการณ์ทางพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง คือการละชั่ว ทำดี และทำใจให้ผ่องใส สืบต่อพระพุทธศาสนามาจนถึงปัจจุบัน ก็ด้วยกำลังความสามัคคีของเหล่าพุทธบริษัท 4 นั่นเอง

คำสำคัญ ; 1.หน้าที่, 2.ชาวพุทธ, 3.ความรับผิดชอบ

Abstract

In the world there are many religions that arise from the past to the present. Many religions will last a long time. Because there is a doctrine. And these have disciples who lead the teaching to do so. It is the rule of living for the end of that religion. Even Buddhism is the same. When there is a Lord Buddha, the founder of Buddhism There were disciples who embraced the teachings and disseminated widely for more than 2500 years. It is known that The Lord Buddha was not entrusted to anyone as an obligation to maintain the Master. But he gave the Dharma and the discipline that the Lord Buddha had taught to become religion. Therefore, the disciples help each other study, practice and disseminate dharma . Now it is called the Tripitaka. Even though sometimes differences occur, different sects arise. But the disciples still hold firmly on the Buddhist ideology. It is to do evil, do good, and make the heart clear continued to the present day. Buddhism with the unity of the four Buddhist companies.

Keyword ; 1.Duty, 2.Buddhists, 3.Responsibility

¹ นักวิชาการอิสระ (Independent scholar)

E-mail: contactus@mbu.ac.th

บทนำ

บุคคลผู้เป็นพุทธศาสนิกชน นับถือพระพุทธเจ้า เรียกว่าพุทธบริษัท ซึ่งมี 4 จำพวก ประกอบไปด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายใหญ่ ๆ คือ ฝ่ายนักบวช ประกอบด้วยภิกษุ ภิกษุณี รวมถึงสามเณร และสามเณรี เข้าด้วย ส่วนในฝ่ายของฆราวาสคือผู้ครองเรือน ประกอบด้วย อุบาสก และอุบาสิกา บุคลากรเหล่านี้จัดว่าเป็นผู้ที่สามารถดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ศึกษาพระธรรมให้เข้าใจจริง ๆ นำไปประพฤติปฏิบัติ (ประโยชน์ตน) มีส่วนช่วยเผยแผร์เกื้อกูลให้คนอื่นเข้าใจและนำไปประพฤติปฏิบัติ (ประโยชน์ท่าน) สามารถปกป้องเมื่อมีผู้กล่าวให้คลาดเคลื่อน หรือกล่าวจาบจ้วงพระธรรมวินัย (พระครูปลัด สุธัมมเมธาคุณ, ประวัติและพัฒนการพระพุทธศาสนา, 2562, หน้า 113)

ดังกล่าวมานี้ พุทธบริษัทจึงจัดได้ว่าเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนเผยแผร์พระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน พระพุทธศาสนาจะถึงความเสื่อมหรือความเจริญรุ่งเรืองก็เพราะอาศัยพุทธบริษัททั้ง 4 นี้เอง หากพุทธบริษัท 4 มีความสามัคคีปรองดองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก็สามารถที่จะส่งเสริมสนับสนุนพุทธศาสนาให้เป็นที่ประจักษ์แก่ชาวโลกได้ ยิ่งถ้ามีความรู้ความเข้าใจในหลักการคำสอนของพระพุทธศาสนา ก็จะเป็นพลังให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงด้วยบุคลากรผู้มีศรัทธา และมั่นคงไปด้วยเหล่าพุทธศาสนิกชนที่จะสนับสนุนส่งเสริมพระพุทธศาสนาได้

ภิกษุบริษัท

คำว่า ภิกษุ มาจากภาษาบาลีว่า ภิกขุ มีความหมายหลายอย่าง เช่น ผู้ขอ (โดยธรรม) ผู้เห็นภัยในสังสารวัฏฏ์ เป็นการเห็นภัยของการเวียนว่ายตายเกิดซึ่งเต็มไปด้วยทุกข์ ผู้ทำลายกิเลสมีโลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้น จึงมีความหมายที่ลึกซึ้งอย่างยิ่ง แสดงถึงทั้งความเป็นภิกษุโดยสภาวะจริง ๆ คือ ผู้ที่สามารถดับกิเลสตามลำดับขั้นจนถึงสูงสุดถึงความเป็นพระอรหันต์ท่ามกลางแสนโลกจากกิเลสโดยประการทั้งปวงไม่ว่าจะอยู่ในเพศใดก็ตาม และ อีกความหมายหนึ่งแสดงถึงภิกษุโดยเพศ คือ ผู้ที่สละอาคารบ้านเรือน สละวงศาคณาญาติ สละทรัพย์สมบัติ สละความเป็นภคิพทุกประการ มุ่งสู่เพศบรรพชิต เพื่อศึกษาพระธรรมอบรมเจริญปัญญาขัดเกลากิเลสของตนเอง ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่าผู้นั้นจะได้รับประโยชน์จากการเป็นพระภิกษุหรือไม่ ก็ตามการสะสมของผู้นั้นจริง ๆ ภิกษุผู้เป็นปฐมสาวก หรือเป็นพระรูปแรกในพระพุทธศาสนา คือ พระอัญญาโกณฑัญญะ ได้รับเอตทัคคะจากพระพุทธเจ้าว่า เป็นรัตติกัญญะ ดังปรากฏว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย พระอัญญาโกณฑัญญะ เลิศกว่าพวกภิกษุสาวกของเราผู้รู้ ราตรีนาน”(อัง.เอกก 20/146/24)

มีเนื้อความปรากฏในภิกขกสูตรว่า “บุคคล หากชื่อว่าเป็นภิกษุ เพียงด้วยการขอคนอื่นไม่ บุคคลสมาทานธรรมอันเป็นพิษ (คือ อกุศลธรรม) หากชื่อว่าเป็นภิกษุได้ไม่ ผู้ใดในโลกนี้ ละบุญและบาปเสียแล้ว ประพฤติพรหมจรรย์ (ประพฤติประเสริฐ) ด้วยการพิจารณา ผู้นั้นแล ชื่อว่าเป็น ภิกษุ”(ส.ส. 15/221/717)

และมีปรากฏถึงการส่งพระภิกษุผู้เป็นกำลังในการประกาศพระพุทธศาสนา ซึ่งจัดว่าเป็นสมณทูตชุดแรกว่า ครั้นนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้ว จากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้พวกเธอก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ พวกเธอจงเที่ยวจาริก เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ พวกเธออย่าได้ไปรวมทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะครบบริบูรณ์ บริสุทธิ สัตว์ทั้งหลาย จำพวกที่มีธุลีคือกิเลสในจักขุน้อย มีอยู่ เพราะไม่ได้ฟังธรรมย่อมเสื่อม ผู้รู้ทั่วถึงธรรม จักมี ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอรุเวลาเสนานิคม เพื่อแสดงธรรม. จำพวกที่มีธุลีคือกิเลสในจักขุน้อย มีอยู่ เพราะไม่ได้

พึงธรรมย่อมเสื่อม ผู้รู้ทั่วถึงธรรม จักมีคุณภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เพื่อแสดงธรรม (วิ.มหา 4/32/32)

ภิกษุณีบริษัท

ภิกษุณี (บาลี: ภิกขุณี; สันสกฤต: ภิกษุณี) เป็นคำใช้เรียกนักพรตหญิงในศาสนาพุทธ คู่กับภิกษุที่หมายถึงนักพรตชายในพระพุทธศาสนา คำว่า ภิกษุณี เป็นศัพท์ที่มีเฉพาะในพระพุทธศาสนา โดยเป็นศัพท์บัญญัติที่ใช้เรียกนักบวชหญิงในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ ไม่ใช่เรียกนักบวชในศาสนาอื่น

ภิกษุณี หรือ ภิกษุณีสงฆ์ จัดตั้งขึ้นโดยพระบรมพุทธานุญาต ภิกษุณีสงฆ์รูปแรกในพระพุทธศาสนาคือพระนางมหาปชาบดีโคตมีเถรี โดยวิธีรับครุธรรม 8 ประการ ในคัมภีร์เถรวาทระบุว่าต่อมาในภายหลังพระพุทธเจ้าได้ทรงอนุญาตวิธีการอุปสมบทภิกษุณีให้มีรายละเอียดเพิ่มมากขึ้น จนศีลของพระภิกษุณีมีมากกว่าพระภิกษุ โดยพระภิกษุณีสงฆ์มี 311 ข้อ ในขณะที่พระภิกษุมีศีลเพียง 227 ข้อเท่านั้น เนื่องจากในสมัยพุทธกาลไม่เคยมีศาสนาใดอนุญาตให้ผู้หญิงเข้ามาเป็นนักบวชมาก่อน และการตั้งภิกษุณีสงฆ์ควบคู่กับภิกษุสงฆ์อาจเกิดข้อครหาที่จะเป็นอันตรายร้ายแรงต่อการประพาศพรหมจรรย์และพระพุทธศาสนาได้ หากได้บุคคลที่ไม่มีความมั่นคงในพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นนักบวช

กำเนิดภิกษุณีสงฆ์รูปแรกในพระพุทธศาสนา เมื่อคราวที่พระพุทธเจ้าได้เสด็จไปโปรดพระพุทโธปิตาและพระประยูรญาติที่กรุงกบิลพัสดุ์ พระองค์ได้เสด็จประทับอยู่ ณ นิโครธาราม ใกล้กรุงกบิลพัสดุ์ พระนางมหาปชาบดีได้เข้าไปเฝ้าและกราบทูลขอบรรพชา พระพุทธเจ้าไม่ทรงอนุญาต แม้จะกราบทูลถึง 3 ครั้งก็ตาม ก็ได้ทรงอนุญาตด้วยมีเหตุผลว่าสตรีไม่ควรบรรพชา ทำให้พระนางเกิดความทุกข์เสียพระทัยเป็นอย่างยิ่ง แต่ถึงกระนั้นพระนางก็ยังได้ย่อท้อ มีพระทัยมุ่งมั่นต่อการบรรพชาเพียงอย่างเดียว ในเวลาต่อมา เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จประทับอยู่ ณ ภูฏาคารศาลา ป่ามทวัน ใกล้กรุงเวสาลี แคว้นวัชชี พระนางมหาปชาบดีโคตมีพร้อมด้วยเจ้าหญิงศากยะเป็นจำนวนมาก ได้ทรงปลงพระเกศา นุ่งห่มผ้าด้วยน้ำฝาดได้เสด็จไปยังที่ประทับของพระพุทธเจ้าด้วยพระบาทเปล่าเพื่อทูลขอบรรพชา เมื่อเสด็จไปถึงได้ประทับยืน ณ ภายนอกชุ่มประตุ เมื่อพระอานนท์เห็นพระนาง ถามทราบความประสงค์แล้ว เข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าทูลขอให้ทรงอนุญาตการบรรพชาแก่พระนาง พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธ ถึงแม้พระอานนท์จะทูลขอถึงสามครั้งก็ตามพระอานนท์จึงกราบทูลถามว่า สตรีเมื่อได้บวชแล้วจะสามารถสำเร็จมรรคผลได้หรือไม่ พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่ามีสิทธิ์สำเร็จมรรคผลได้พระอานนท์จึงกราบทูลพระพุทธเจ้าให้ทรงเห็นแก่พระนางมหาปชาบดีที่เคยทรงอบรมเลี้ยงดูมาตั้งแต่ครั้งยังทรงพระเยาว์ถือว่าทรงมีคุณูปการแก่พระพุทธเจ้าเป็นเอนกประการพระพุทธเจ้าตรัสว่า ถ้าพระนางมหาปชาบดี ทรงรับครุธรรม 8 ประการ ก็จักทรงให้อนุญาตให้บวชได้ ครุธรรม 8 ประการ ได้แก่

1. พระภิกษุณีแม้บวชแล้วได้ร้อยพรรษา ต้องเคารพนบไหว้พระภิกษุ แม้บวชใหม่ในวันนั้นพระภิกษุณีจะจำพรรษาอยู่โดดเดี่ยวโดยไม่มีพระภิกษุไม่ได้ต้องมีสำนักอยู่เป็นเอกเทศในเขตวัดที่มีพระภิกษุอยู่ด้วยหรือไม่ก็อยู่ใกล้หมู่บ้านที่สุด
2. พระภิกษุณีจะจำพรรษาอยู่โดดเดี่ยวโดยไม่มีพระภิกษุไม่ได้ ต้องมีสำนักอยู่เป็นเอกเทศในเขตวัดที่มีพระภิกษุอยู่ด้วยหรือไม่ก็อยู่ใกล้หมู่บ้านที่สุด
3. พระภิกษุณี ต้องปฏิบัติกิจ 2 อย่างทุกครั้งเดือน คือ สอบถามอุโบสถและรับโอวาทจากพระภิกษุ
4. พระภิกษุณีจำพรรษาแล้ว เวลาจะทำพิธีออกพรรษด้วยการปวารณาต้องทำพิธีออกพรรษา 2 ครั้ง คือ ทำพิธีในที่ประชุมสงฆ์ที่เป็นฝ่ายพระภิกษุณีและจะต้องทำในฝ่ายพระภิกษุสงฆ์ซ้ำอีกครั้งหนึ่ง
5. พระภิกษุณีต้องอาบัติหนัก ต้องประพาศติมานันต์ในสงฆ์สองฝ่าย

6. ก่อนบวชเป็นพระภิกษุณี สตรีที่จะบวชต้องรักษาศีล 6 ข้อ เป็นเวลา 2 ปี ขาดไม่ได้ ถ้าขาดข้อหนึ่งข้อใดต้องเริ่มต้นนับเวลารักษาใหม่

7. พระภิกษุณีจะต้องไม่บริภาพหรือด่าพระภิกษุ ไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น

8. พระภิกษุณีจะต้องไม่สอนพระภิกษุ แต่จะเป็นฝ่ายรับการสอนจากพระภิกษุเท่านั้น (อัง.อัฐก. 23/141/216-218)

เมื่อพระนางปชาบดีโคตรมีได้รับอุปสมบท ก็ได้รับเอตทัคคะดังที่พระพุทธเจ้าว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พระมหาปชาบดีโคตรมีภิกษุณีสาวิกาของเราผู้รู้ราตรีนาน”(อัง.เอกก. 20/150/26)

แต่หลังจากที่พระพุทธเจ้าเข้าสู่อนุปาติเสสนิพพาน ด้วยกาลเวลาที่ผ่านไป ก็ทำให้ภิกษุณีฝ่ายเถรวาทขาดสันติความสืบทอด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ไม่ปรากฏว่ามีการตั้งวงศ์ภิกษุณีเถรวาทขึ้นในประเทศไทย อย่างไรก็ตามในประเทศพุทธเถรวาทที่เคยมี หรือไม่เคยมีวงศ์ภิกษุณีสงฆ์ในปัจจุบัน ต่างก็นับถือกันโดยพฤตินัยว่าการที่อุบาสิกาที่มีศรัทธาโกณศิระชนุ่งขาวห่มขาว ถือปฏิบัติศีล 8 (อุโบสถศีล) ซึ่งเรียกโดยทั่วไปว่า แม่ชี เป็นการผ่อนผันผู้หญิงที่ศรัทธาจะออกบวชเป็นภิกษุณีเถรวาท แต่ไม่สามารถอุปสมบทเป็นภิกษุณีเถรวาทได้โดยส่วนใหญ่แม่ชีเหล่านี้จะอยู่ในสำนักวัดซึ่งแยกเป็นเอกเทศจากภิกษุสงฆ์

ภิกษุณีสายเถรวาทซึ่งสืบวงศ์มาแต่สมัยพุทธกาลด้วยการบวชถูกต้องตามพระวินัยปิฎกเถรวาท ที่ต้องบวชในสงฆ์สองฝ่ายคือทั้งภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ ได้ขาดสูญวงศ์ (ไม่มีผู้สืบทอด) มานานแล้ว คงเหลือแต่ภิกษุณีฝ่ายมหายาน (อาจารย์วาท) ที่ยังสืบทอดการบวชภิกษุณีแบบมหายาน (บวชในสงฆ์ฝ่ายเดียว) มาจนปัจจุบัน ซึ่งจะพบได้ในประเทศจีน, เกาหลีใต้, ญี่ปุ่น และศรีลังกา

ปัจจุบันมีการพยายามรื้อฟื้นการบวชภิกษุณีในฝ่ายเถรวาท โดยทำการบวชมาจากภิกษุณีมหายาน และกล่าวว่าภิกษุณีฝ่ายมหายานนั้น สืบวงศ์ภิกษุณีสงฆ์มาแต่ฝ่ายเถรวาทเช่นกัน แต่มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าฝ่ายมหายานมีการบวชภิกษุณีสืบวงศ์มาโดยมิได้กระทำถูกต้องตามพระวินัยปิฎกเถรวาท และมีศีลที่แตกต่างกันอย่างมากระหว่างทำให้มีการไม่ยอมรับภิกษุณี (เถรวาท) ใหม่ ที่บวชมาแต่มหายานว่า มิได้เป็นภิกษุณีที่ถูกต้องตามพระวินัยปิฎกเถรวาท และมีการยกประเด็นนี้ขึ้นเป็นข้ออ้างว่าพระพุทธศาสนาจำกัดสิทธิสตรีด้วย ซึ่งเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เพราะพระพุทธเจ้าได้อนุญาตให้มีภิกษุณีที่นับเป็นการเปิดโอกาสให้มันักบวชหญิงเป็นศาสนาแรกในโลก เพียงแต่การสืบทอดวงศ์ภิกษุณีได้สูญไปนานแล้ว จึงทำให้ในปัจจุบันไม่สามารถบวชสตรีเป็นภิกษุณีตามพระวินัยเถรวาทได้ (<https://th.wikipedia.org/ภิกษุณี> สืบค้นเมื่อ 8/09/2563)

อุบาสกอุบาสิกาบริษัท

อุบาสกและอุบาสิกาจัดเป็นสาวกอีกกลุ่มหนึ่งที่พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญในฐานะเป็นผู้ให้การอุปถัมภ์ค้ำชูพระพุทธศาสนา ดูแลถวายจตุปัจจัยสนับสนุนการบำเพ็ญธรรมาภรณ์ต่าง ๆ ของนักบวชในพระพุทธศาสนา เป็นบุคลากรที่เรียกได้ว่าเป็นกำลังสนับสนุนในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนตั้งแต่ยุคที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนมอยู่ ก็มีอุบาสกอุบาสิกาที่สำคัญและมีชื่อเสียงมาก ฝ่ายอุบาสกก็มีจำนวนมาก เช่น อนาถปิณฑิกเศรษฐี หมอชีวก พระเจ้าพิมพิสาร หรือพระเจ้าอชาตศัตรู ที่มีส่วนสำคัญในการให้อุปถัมภ์สนับสนุนในการทำสังคายนาครั้งที่ 1 เป็นต้น ส่วนในฝ่ายอุบาสิกา ก็มีนางวิสาขา นางอุตตรา นางสิริมา เป็นต้น และมีอีกหลายท่านที่ยากจะนำชื่อมากล่าวให้ครบ พระพุทธศาสนาถูกนำสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้ ตั้งแต่อดีตมา บุรพมหากษัตริย์หลาย ๆ พระองค์ ก็เป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก จะได้แบ่งอธิบาย อุบาสกและอุบาสิกา ดังนี้

อุบาสก เป็นคำที่ใช้เรียกชายผู้อยู่ใกล้พระรัตนตรัย หมายถึง คฤหัสถ์หรือผู้ครองเรือนผู้ชายที่ประกาศขอถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์เป็นที่พึ่งที่ระลึก อุบาสกคู่แรกในพระพุทธศาสนา คือ ตปุสสะกับภัลลิกะ จัดอยู่ในประเภทเทวชาจิกะ แปลว่า ผู้มีวาจา 2 หมายถึง ผู้เปล่งวาจากระบุรัตนะ 2 รัตนะ คือ พระพุทธเจ้า กับพระธรรมเป็นที่พึ่งที่ระลึก เนื่องจากเวลานั้นพระพุทธเจ้าเพิ่งตรัสรู้ ยังไม่มีภิกษุ อุบาสกทั้ง 2 นี้ ได้รับเอตทัคคะจากพระพุทธเจ้าว่า “ตูกกรภิกษุทั้งหลาย พ้อคำชื่อบุสสะและภัลลิกะ เลิศกว่าพวกอุบาสกสาวกของเราผู้ถึงสรณะก่อน” (อัง.เอกก. 20/151/26) ในเวลาต่อมาเมื่อมีภิกษุเกิดขึ้น อุบาสกผู้มีศรัทธาเลื่อมใสก็จะเปล่งคำขอแสดงถึงความยอมรับเอาพระรัตนตรัย คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ไว้เป็นที่พึ่งที่ระลึกอันสูงสุดของชีวิต อุบาสกประเภทนี้ชื่อว่า เทวชาจิกะ แปลว่า ผู้มีวาจา 3 หมายถึง ผู้เปล่งวาจากระบุรัตนะ 3 รัตนะเป็นที่พึ่งที่ระลึก บิดาของพระยสเป็นอุบาสกคนแรกของประเภทนี้

อุบาสิกา เป็นคำที่ใช้เรียกหญิงผู้อยู่ใกล้พระรัตนตรัย หมายถึง คฤหัสถ์หรือผู้ครองเรือนผู้หญิงที่ประกาศขอถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์เป็นที่พึ่งที่ระลึก ซึ่งมารดาและภรรยาเก่าของพระยสเป็นอุบาสิกาคู่แรกและอยู่ในประเภทเทวชาจิกา (<http://www.royin.go.th/อุบาสกอุบาสิกา> สืบค้นเมื่อ 8/09/2563)

หน้าที่พุทธบริษัท 4

1. ศึกษาพระธรรมให้เข้าใจ
2. นำไปประพฤติปฏิบัติ (ประโยชน์ตน)
3. มีส่วนช่วยเผยแผ่เรื่องกุศลให้บุคคลอื่นเข้าใจและนำไปประพฤติปฏิบัติ (ประโยชน์ท่าน)
4. สามารถปกป้อง เมื่อมีผู้กล่าวให้แคลงเคลือบแคลง หรือกล่าวจ้วงจาบพระธรรมวินัย

โดยหน้าที่เหล่านี้มาจากพระสูตรที่ว่า ดังพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสกับพระยามารว่า “ดูก่อนมารผู้มีบาป ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ผู้เป็นสาวก สาวิกา ของตถาคตยังไม่ฉลาด ไม่ได้รับแนะนำ ยังไม่แก้แล้วกล้า ไม่เป็นพหูสูต ไม่ทรงธรรม ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมไม่ปฏิบัติชอบ ไม่ประพฤติตามธรรม เรียนกับอาจารย์ของตน จักบอกจักแสดง จักบัญญัติ จักแต่งตั้ง จักเปิดเผย จักจำแนก จักทำให้ตั้ง จักแสดงธรรมมี ปาฏิหาริย์ ช่มชื่ปรับปาวา ที่เกิดขึ้น ให้เรียบร้อยโดยสธรรมไม่ได้ เพียงใด ดูก่อนมารผู้มีบาป ตถาคตจักยังไม่ปรินิพพานเพียงนั้น”(ที.ม. 10/94/102)

จากพระดำรัสของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในมหาปรินิพพานสูตร พระพุทธเจ้าทรงมีปณิธานที่เรียกว่า พุทธปณิธานทั้งสิ้น 4 ประการ ได้แก่

ประการที่ 1 トラบเท่าที่ภิกษุยังไม่เฉียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำ ไม่แก้แล้วกล้า ไม่เป็นพหูสูต ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เป็นต้น พระองค์จะไม่ปรินิพพาน

ประการที่ 2 トラบเท่าที่ภิกษุณียังไม่เฉียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำ ไม่แก้แล้วกล้า ไม่เป็นพหูสูต ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เป็นต้น พระองค์จะไม่ปรินิพพาน

ประการที่ 3 トラบเท่าที่อุบาสกยังไม่เฉียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำ ไม่แก้แล้วกล้า ไม่เป็นพหูสูต ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เป็นต้น พระองค์จะไม่ปรินิพพาน

ประการที่ 4 トラบเท่าที่อุบาสิกายังไม่เฉียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำ ไม่แก้แล้วกล้า ไม่เป็นพหูสูต ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เป็นต้น พระองค์จะไม่ปรินิพพาน

ดังที่ทราบแล้วว่า ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะเสด็จปรินิพพานนั้น มารได้มากราบทูลอาราธนาให้พระพุทธเจ้าปรินิพพานด้วยประการต่าง ๆ แต่พระพุทธเจ้าได้ตรัสตอบแก่มารว่า หากภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ผู้เป็นพุทธสาวกของเรายังไม่เฉียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำ ไม่แก้แล้วกล้า ไม่เป็นพหูสูต ไม่ทรงธรรม

ไม่ปฏิบัติชอบ ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เรียนกับอาจารย์ของตนแล้ว แต่ยังบอก แสดง บัญญัติ กำหนด เปิดเผย จำแนก ทำให้ง่ายไม่ได้ ยังแสดงธรรมมีปาฏิหาริย์ปราบปรามที่เกิเกิดขึ้นให้เรียบร้อยโดยชอบธรรม ไม่ได้ พระองค์จะไม่ปรินิพพานฉะนั้น พุทธปณิธาน 4 ของพระพุทธเจ้า จึงหมายถึงพุทธบริษัท 4 ได้แก่ 1) ภิกษุ อันได้แก่นักบวชชาย มีศีล 227 ข้อเป็นวัตรปฏิบัติ 2) ภิกษุณี คือ นักบวชหญิง มีศีล 311 ข้อเป็นวัตรปฏิบัติ และจะต้องอุปสมบทจากสงฆ์สองฝ่าย คือ จากภิกษุสงฆ์ และภิกษุณีสงฆ์ จึงจะเป็นนางภิกษุณีโดยสมบูรณ์ 3) อุบาสก คฤหัสถ์ผู้ชาย ผู้เข้าถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ และสมาทานอุโบสถศีล หรือศีล 8 เป็นประจำหรืออย่างน้อยทุกวันขึ้น และแรม 15 ค่ำ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า วันพระใหญ่ และ 4) อุบาสิกา คฤหัสถ์ผู้หญิง เข้าถึงพระรัตนตรัย และมีข้อวัตรปฏิบัติในทำนองเดียวกับอุบาสก จำต้องศึกษาปฏิบัติ กระทำตามหน้าที่ของตน ๆ เพื่อให้เป็นผู้เสียบแหลม แก่ลวกกล้า เป็นพหูสูต ทรงธรรม ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม บอก แสดง บัญญัติ กำหนด เปิดเผย จำแนก ทำให้ง่ายได้ เป็นต้น

หน้าที่ของภิกษุ (รวมถึงภิกษุณีด้วย) ภิกษุ ซึ่งเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ศึกษาปฏิบัติธรรม เผยแผ่คำสอน สืบต่อพระพุทธศาสนา มีคุณธรรมและหลักความประพฤติที่ต้องปฏิบัติมากมาย แต่ในที่นี้จะแสดงไว้เฉพาะหน้าที่ที่สัมพันธ์กับคฤหัสถ์ และข้อเตือนใจในทางความประพฤติปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

อนุเคราะห์ชาวบ้าน ภิกษุ (รวมภิกษุณี) อนุเคราะห์คฤหัสถ์ตามหลักปฏิบัติในฐานะที่ตนเป็นเสมือนทิศเบื้องบน ดังนี้

1. ห้ามปรามสอนให้เว้นจากความชั่ว
2. แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี
3. อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี
4. ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง
5. ชี้แจงอธิบายทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
6. บอกทางสวรรค์ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ

หมั่นพิจารณาตนเอง คือ พิจารณาเตือนใจตนเองอยู่เสมอตามหลักปพพิทตอภินิหะปัจเจกชน (ธรรมที่บรรพชิตควรพิจารณาเนื่อง ๆ) 10 ประการ ดังนี้

1. เรามีเพศต่างจากคฤหัสถ์ สลัดแล้วซึ่งฐานะ ควรเป็นอยู่ง่าย จะจู้จี้ถือตัวเอาแต่ใจตนไม่ได้ความเป็นอยู่ของเราเนื่องด้วยผู้อื่น ต้องอาศัยเขาเลี้ยงชีพ ควรทำตัวให้เขาเลี้ยงง่าย และบริโภคน้อย 4 โดยพิจารณา ไม่บริโภคด้วยตัณหา
2. เรามีอกาภิปริยาที่พึงทำต่างจากคฤหัสถ์ อากาภิปริยาใด ๆ ของสมณะ เราต้องทำอากาภิปริยานั้น ๆ และยังจะต้องปรับปรุงตนให้ดียิ่งขึ้นไปกว่าเดิม
3. ตัวเราเองยังดีเตียนตัวเราเองโดยศีลไม่ได้อยู่หรือไม่
4. เพื่อนพรมจรรย์ทั้งหลาย ผู้เป็นวิญญูชน พิจารณาแล้ว ยังดีเตียนเราโดยศีลไม่ได้อยู่หรือไม่
5. เราจักต้องถึงความพลัดพรากจากของรักของชอบใจไปทั้งสิ้น
6. เรามีกรรมเป็นของตน เราทำกรรมใด ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม จักต้องเป็นทายาทของกรรมนั้น
7. วันคืนล่วงไป ๆ บัดนี้เราทำอะไรอยู่
8. เรายินดีในสิ่งที่สวดอยู่หรือไม่
9. คุณวิเศษยิ่งกว่ามนุษย์สามัญที่เราบรรลุลแล้วมีอยู่หรือไม่ ที่จะให้เราเป็นผู้ไม่เก้อเขิน เมื่อถูกเพื่อนบรรพชิตถาม ในกาลภายหลัง

หน้าที่ของ อุบาสก อุบาสิกา พุทธศาสนิกชน มีหลักปฏิบัติที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตนกับพระพุทธศาสนา ดังนี้

เกื้อกูลพระ โดยปฏิบัติต่อพระภิกษุ เสมือนเป็น ทิศเบื้องบน ดังนี้

1. จะทำสิ่งใด ก็ทำด้วยเมตตา
2. จะพูดสิ่งใด ก็พูดด้วยเมตตา
3. จะคิดสิ่งใด ก็คิดด้วยเมตตา
4. ต้อนรับด้วยความเต็มใจ

5. อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย 4 (ที.ปา. 11/198-204/202-206)

กระทำบุญ คือ ทำความดีด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ 10 อย่าง คือ

1. ทานมัย ทำบุญด้วยการให้ปันทรัพย์สิ่งของ
2. สีลมัย ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดีปฏิบัติชอบ
3. ภาวนามัย ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือ ผูกอบรมจิตใจให้เจริญด้วยสมาธิ และปัญญา
4. อปายณมัย ทำบุญด้วยการประพฤติสุภาพอ่อนน้อม
5. ไวยาวัจจมัย ทำบุญด้วยการช่วยขวนขวายรับใช้ ให้บริการ บำเพ็ญประโยชน์
6. ปัตติทานมัย ทำบุญด้วยการให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการทำกุศล
7. ปัตตานุโมทนามัย ทำบุญด้วยการพลอยยินดีในการทำกุศลของผู้อื่น
8. ธัมมัสสวนมัย ทำบุญด้วยการฟังธรรม ศึกษาหาความรู้ที่ปราศจากโทษ
9. ธัมมเทสนามัย ทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์
10. ทิฐุชุกกรรม ทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ถูกต้อง รู้จักมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงให้เป็นสัมมาทิฐิ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ข้อ 89 หน้า 93-94)

คัมภีร์ศาสนา ถ้าจะปฏิบัติให้เคร่งครัดยิ่งขึ้น ถึงขั้นเป็นอุบาสก อุบาสิกา คือ ผู้ใกล้ชิดพระศาสนาอย่างแท้จริง ควรตั้งตนอยู่ในธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญของอุบาสก เรียกว่า อุบาสกธรรม 7 ประการ คือ

1. ไม่ขาดการเยี่ยมเยียนพบปะพระภิกษุ
2. ไม่ละเลยการฟังธรรม
3. ศึกษาในอริยสัจ คือ ผูกอบรมตนให้ก้าวหน้าในการปฏิบัติรักษาศีลขั้นสูงขึ้นไป
4. พรั่งพร้อมด้วยความเลื่อมใส ในพระภิกษุทั้งหลาย ทั้งที่เป็น เถระ นวกะ และปุนกลาง
5. ฟังธรรมโดยมิใช่จะตั้งใจคอยจ้องจับผิดหาช่องที่จะติเตียน
6. ไม่แสวงหาทักษิณภายนอกหลักคำสอนนี้ คือ ไม่แสวงหาเขตบุญนอกหลักพระพุทธศาสนา
7. กระทำความสนับสนุนในพระศาสนานี้เป็นที่ต้น คือ เอาใจใส่ทำนุบำรุงและช่วยงานพระพุทธศาสนา (อง.สตตก. 23/27-28/26-27)

เป็นอุบาสกอุบาสิกาขั้นนำ อุบาสก อุบาสิกาที่ดี มีคุณสมบัติ เรียกว่า อุบาสกธรรม 5 ประการ คือ

1. มีศรัทธา เชื่อมีเหตุผล มั่นในคุณพระรัตนตรัย
2. มีศีล อย่างน้อยดำรงตนได้ในศีล 5
3. ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เชื่อกรรม ไม่เชื่อมงคล มุ่งหวังจากการกระทำ มิใช่จากโชคกลาง หรือสิ่งที่ตื่นกันไปว่าลัทธิศักดิ์สิทธิ์
4. ไม่แสวงหาทักษิณภายนอกหลักคำสอนนี้
5. เอาใจใส่ทำนุบำรุงและช่วยกิจการพระศาสนา (อง.ปญจก. 22/175/230)

หมั่นสำรวจความก้าวหน้า กล่าวคือโดยสรุป ให้ถือธรรมที่เรียกว่า อารยวุฒิ 5 ประการ เป็นหลักวัดความเจริญในพระศาสนา

1. ศรัทธา เชื่อถูกหลักพระศาสนา ไม่มมายุไขว้เขว

2. ศิล ประพฤติและเลี้ยงชีพสุจริต เป็นแบบอย่างได้
3. สุตะ รู้เข้าใจหลักพระศาสนาพอแก่การปฏิบัติและแนะนำผู้อื่น
4. จาคะ เพื่อแผ่เสียสละ พร้อมที่จะช่วยเหลือผู้ซึ่งพึงช่วย
5. ปัญญา รู้เท่าทันโลกและชีวิต ทำจิตใจให้เป็นอิสระได้ (อง.ปญจก. 22/63-64/91-92)

หน้าที่ชาวพุทธตามทัศนะของนักวิชาการ

ด้วยหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เต็มไปด้วยคำสอนที่เป็นแนวทางสร้างคนให้เป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ อันเป็นคุณสมบัติที่เป็นกลไกขับเคลื่อนสังคมให้เจริญได้ทางหนึ่ง แต่นอกเหนือจากความรู้ความสามารถดังกล่าวนี้ คำสอนทางพระพุทธศาสนาสามารถที่จะพัฒนาผู้ศึกษาและปฏิบัติให้เป็นคนที่สมบูรณ์ด้วยอาจารย์ มีความประพฤติที่ดีงามซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งจัดได้ว่าเป็นคนที่มีความงามทั้งภายนอกและภายใน หลักธรรมหลาย ๆ อย่าง สามารถนำพาผู้ปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตได้ ในบทความนี้ได้นำบทสัมภาษณ์บุคคลที่จัดว่าประสบความสำเร็จในชีวิตในระดับหนึ่ง ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาว่าควรเป็นความรับผิดชอบของใคร ดังนี้

พระมหาไพโรจน์ วรณโณ, ป.ธ.๙ กล่าวว่า ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ก็ต้องหน้าที่ของพุทธบริษัท ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสกและอุบาสิกา ถึงแม้ปัจจุบันภิกษุณีฝ่ายเถรวาทจะหายไปแล้ว แต่ก็ยังมีในฝ่ายของมหายานอยู่ ที่ปรากฏตามสื่อถึงภิกษุณีที่มีในประเทศไทย ก็มีความเห็นว่าอยากให้มี แต่มีในรูปแบบภิกษุณีฝ่ายมหายาน เนื่องจากฝ่ายเถรวาทได้ขาดระยะหรือขาดความต่อเนื่อง ทำให้ไม่มีภิกษุณีฝ่ายเถรวาทแล้ว และให้โยมทั้งหลายเข้าใจว่าไม่ใช่ว่าเป็นหน้าที่ของพระ ของสามเณรเพียงอย่างเดียว อุบาสก อุบาสิกา ก็เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญ ต้องมีหน้าที่ มีความรับผิดชอบในการขับเคลื่อนศาสนาด้วยกัน (พระมหาไพโรจน์ วรณโณ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2563)

พันเอกชินทร์ จุลประดิษฐ์, ป.ธ.๙ กล่าวว่า พึงเป็นหน้าที่ บริษัท ๔ ยิ่งในส่วนของการฆราวาส ต้องมีความเข้าใจในวิถีชีวิตของพระ อย่ายกเอาความไม่ชอบของตนเองเป็นใหญ่ในการตัดสินในสิ่งที่เห็น ในส่วนของโยมพ่อดอนนี้ ก็ทำหน้าที่อุปถัมภ์ค้ำชูบำรุงถวายกำลังแก่พระสงฆ์ไม่ว่าจะนิกายไหน ก็ถวายกำลังทางปัญญาคือความรู้ และถวายกำลังทางกายคือ ภัตตาหารเช้า-เพล และจะทำแบบนี้ไปจนกว่าจะทำไม่ไหว (พันเอกชินทร์ จุลประดิษฐ์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2563)

นางสาวสุกัญญา เจริญวีรกุล, บ.ศ.9 กล่าวว่า หน้าที่รักษาพระพุทธศาสนาพึงเป็นของพุทธบริษัท 4 ทุกรูปคน การประพฤติปฏิบัติตนในส่วนตนปรากฏชัดเจนอยู่แล้วในศีลที่ตนรักษา ส่วนการประพฤติปฏิบัติตนในส่วนรวมคือการรักษาหลักการของพระพุทธศาสนา เพราะเมื่อหัวใจของพระศาสนาคือคำสอน เราก็ต้องรักษาคำสอนไว้จึงจะสามารถรักษาพระศาสนาได้ เช่น พระพุทธศาสนาสอนเรื่องกฎแห่งกรรมและการไม่เบียดเบียนกัน หากจะมีบุคคลใดใช้ความรุนแรงกับศาสนาอื่นหรือพระพุทธศาสนานิกายอื่นเพียงเพราะต้องการจะรักษาพระพุทธศาสนา เขาย่อมไม่อาจรักษาพระพุทธศาสนาได้ด้วยวิธีนั้น เพราะการใช้ความรุนแรงเช่นนั้นเท่ากับทำลายหัวใจคำสอนของพระศาสนาและทำลายพระศาสนาเสียเอง การรักษาพระพุทธศาสนาต้องเริ่มต้นจากตนเอง โดยเฉพาะเริ่มต้นจากปรีชาและปฏิบัติ เมื่อเราสามารถสืบทอดได้ทั้งปรีชาและปฏิบัติแล้ว หนทางของพระพุทธศาสนาก็เป็นอันไม่สูญหาย และหากจะบรรลุผลของการปฏิบัติได้ในทางใดทางหนึ่ง เช่น มีความโลภ โกรธ หลง ลดน้อยลง ผลของพระพุทธศาสนาก็เป็นอันสืบทอดต่อไปอย่างมั่นคง การทำเช่นนี้เป็นการรักษาและสืบทอดแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง (สุกัญญา เจริญวีรกุล, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2563)

ตามพระคัมภีร์ของนักวิชาการทั้ง 3 ท่านนี้ ก็ลงความเห็นว่าเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัท 3 ทุกรูป/คน ที่จะช่วยกันดูแลรับผิดชอบสนับสนุนพระพุทธศาสนาให้ดำรงมั่นคง แต่พุทธบริษัททั้ง 4 นี้ ต้องมีความรู้ความเข้าใจเป็นเบื้องต้นเพื่อจะเป็นเกราะคุ้มกันในเวลาเผชิญกับปัญหาด้านศาสนาที่เป็นข้อโต้แย้งของสังคม สามารถที่จะคลี่คลายปัญหานั้นได้ด้วยตัวมันเอง หรือหากพันวิสัยของตน ก็สามารถหาผู้รู้และช่วยคลี่คลายปัญหานั้นได้ ดำรงตนตามสมควรแต่สถานะปฏิบัติตามหน้าที่ของตนตามแนวพุทธศาสนิกชนที่ดี

สรุป

หน้าที่ในการดูแลรับผิดชอบส่งเสริมสนับสนุนพระพุทธศาสนา เป็นหน้าที่ของพุทธบริษัท 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา โดยมีหน้าที่แบ่งตามฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ดังต่อไปนี้

ฝ่ายบรรพชิต มีหน้าที่ 6 อย่าง คือ

1. ศึกษาพระธรรมวินัยให้เข้าใจ
2. ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม
3. เผยแพร่คำสอนอนุเคราะห์สัตว์โลกด้วยความปรารถดี
4. ห้ามปรามสอนให้เว้นจากความชั่วและแนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี
5. ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟังและชี้แจงอธิบายทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
6. เมื่อมีอุปสรรค ก็สามารรถชี้แจงและระงับได้

ฝ่ายคฤหัสถ์ มีหน้าที่ คือ

1. มีความเชื่อถือนักพระศาสนา เชื่อมั่นในพระรัตนไตร
2. ศึกษาคำสอนให้เข้าใจและประพฤติตนอยู่ในสุจริต
3. ช่วยเผยแพร่พระพุทธศาสนา
4. ให้ความเคารพนับถือในพระพุทธศาสนา
5. สนับสนุนดูแลนักบวชในพระพุทธศาสนา
6. เมื่อมีอุปสรรค ก็สามารรถชี้แจงและระงับได้

เมื่อสรุปผลโดยรวมแล้ว จะเห็นได้ว่าพุทธบริษัททั้ง 4 มีหน้าที่ 3 อย่างคือ การศึกษาให้เข้าใจ การนำไปปฏิบัติ และการดำรงตนทำหน้าที่ของตนให้ดี เมื่อครบทั้ง 3 หน้าที่นี้ ย่อมเป็นหลักประกันให้ทั้งฝ่ายบรรพชิตและฝ่ายคฤหัสถ์ มีความเข้าใจกันและกัน สามารถที่จะประพฤติตนตามหน้าที่ของตน พร้อมขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองได้

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา.(2525), พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง, เล่มที่ 4, 10, 11, 15, 20, 22, 23 พิมพ์เนื่องในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี, กรุงเทพมหานคร.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์(2561) (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 40, กรุงเทพมหานคร;โรงพิมพ์ผลธัมม์ ในเครือบริษัท สำนักพิมพ์แพรวแอนดโฮม จำกัด..

พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ,(2562) ประวัติและพัฒนาการพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ 1,นครปฐม;สาละพิมพ์การ, 2562.

วิกิพีเดีย (2562). พุทธบริษัท 4 แหล่งที่มา <https://th.wikipedia.org> สืบค้นเมื่อวันที่8 กันยายน 2563

สามารถ มั่งส้าง (2556). พุทธบริษัท 4 แหล่งที่มา <https://webcache.googleusercontent.com>

เข้าถึงข้อมูลวันที่ 8 กันยายน 2563

อาชว์ฤทธิชัย น้อมเนียน,หน้าที่ของบริษัท 4 แหล่งที่มา <https://www.gotoknow.org> สืบค้นเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2563